

3 О порядке выезда из Российской Федерации и въезда в Российскую Федерацию: Федеральный закон Российской Федерации, 15 августа 1996 г., № 114-ФЗ: в ред. Фед. закона Российской Федерации, 20.04.2014 г., № 71-ФЗ //Собрание законодательства Российской Федерации. – 2014 г. – № 16.– ст. 1828.

4 О выезде из страны, въезде в страну и паспортах: Закон Азербайджанской Республики, 14 июня 1994 г., № 813: в ред. Закона Азербайджанской Республики, 21.06.2013 г., № 701-IVQD // Газета «Азербайджан». – 2013 г. – № 164.

5 О внешней миграции: Закон Кыргызской Республики, 17 июля 2000 г., № 61: в ред. Закона Кыргызской Республики, 09.12.2013 г., № 214 // «ЭркинТоо». – 2013 г.– № 99.

6 О миграции: Закон Туркменистана, 31 марта 2012 г., № 290-IV // Ведомости Меджлиса Туркменистана. – 2012 г. – № 1 (1007).

7 Об утверждении порядка выезда за границу граждан Республики Узбекистан и Положения о дипломатическом паспорте Республики Узбекистан: Постановление Кабинета Министров Республики Узбекистан, 6 января 1995 г., № 8: в ред. пост. Кабинета Министров Республики Узбекистан, 05.03.2014 г., № ПП-2142 // Собрание законодательства Республики Узбекистан. – 2014 г. – № 10(613). – Ст. 103.

УДК 821.161.3 – 31* Пташнікаў

Я. П. Гулевіч

СТРУКТУРНАЯ АРГАНІЗАЦЫЯ ПАРАЎНАННЯЎ У РАМАНЕ І. ПТАШНІКАВА «МСЦІЖЫ»

У артыкуле разглядаецца структурная арганізацыя параўнанняў у рамане І. Пташнікава «Мсціжы». На аснове аналізу фактычнага матэрыялу вылучаюцца параўнанні, выражаныя словам, спалучэннем слоў і сказаў. Звяртаецца ўвага на лексічнае напаміненне параўнальных канструкцый і на тое, пры дапамозе якіх злучнікаў яны ўводзяцца ў моўную тканіну твора.

Параўнанне – гэта адзін са шматлікіх сродкаў стварэння вобразнасці. Гэта троп, які належыць да ліку славесных сродкаў вобразнасці. Як адзначае В. П. Рагойша, «параўнанне – гэта такое супастаўленне двух прадметаў, з’яў або паняццяў, у выніку якога сутнасць аднаго з іх вытлумачваецца праз сутнасць другога» [1, с. 102]. Параўнанне шырока выкарыстоўваецца і ў вуснай, і ў пісьмовай мове, яно выконвае пазнавальную, эстэтычную, ацэначную і арганізацыйную функцыі. У лінгвістычных і літаратуразнаўчых даследаваннях з’яўляецца прызнаным, што параўнанне – гэта троп са сваім механізмам трапеізацыі: сумяшчэння двух семантычных планаў – «літаральнага» і сітуацыйнага сэнсаў.

Параўнанні ў І. Пташнікава будуюцца на базе знаёмых жыццёвых асацыяцый, звязаны з жыццём, побытам герояў. Імі густа насычаны старонкі рамана «Мсціжы».

Аналізіруючы структуру параўнанняў аўтара, можна сказаць, што ў сваіх творах ён выкарыстоўвае параўнанні, выражаныя і адным словам, і спалучэннем слоў, значнае месца займаюць і складаныя сказы з даданай параўнальнай часткай.

Часцей за ўсё ў рамане «Мсціжы» І. Пташнікава сустракаюцца параўнанні, якія выражаны адным словам, лексічнымі напамінальнікамі якіх выступаюць:

– назвы бытавых рэчаў: уваччу адразу закруціліся белыя, як абрусы, скібы снегу [2, с. 8]; ...цененька, як іголкай, калола холадам у шчаку [2, с. 8]; ...была відаць паласа

чырвонага неба, вузкая, *як ручнік* [2, с. 20]; ...сасновае карэнне тоўстае, па пальцу, і тонкае, *як кошыкі* [2, с. 20];

– назвы прылад працы: Можна яны даставалі яе сваім ралатым, *як сохі*, карэннем, глыбока з–пад пяску і гліны? [2, с. 4]; Выганчыкам цягнула доўгую, *як пуга*, рудую балотную смычку і круціла белы, зматаны ў клубкі мох... [2, с. 5]; ...асверы скрыпелі, шчапаючы пальцам ралатыя сохі і махаючы вочапамі, *як цапамі*... [2, с. 6]; ...ён ішоў, сціснуўшы шапку пальцамі, *як у абыцці* [2, с. 7];

– назвы пабудовы і іх частак: Вырываючыся ў прагал над засыпанай снегам узровень з беражніцамі замёрзлай Жоглаўкай, ён гудзеў у комлях старасвецкай сухой альхі, *што ў коміне*, выночы і скугочучы на ўвесь свет [2, с. 5]; Дрот ... рабіўся, што стальны; запахла ржой і грэтым жалезам, *як у кузні* [2, с. 15].

Сярод параўнанняў, зафіксаваных у рамане І. Пташнікава «Мсціжы», адметную групу складаюць параўнанні, выражаныя спалучэннем слоў.

Можна вылучыць некалькі мадэляў такіх параўнальных словазлучэнняў:

а) «як + якасны прыметнік + назоўнік»:

...цягнуў лес чорнымі шырокімі паласамі, адна пад адной, слалася смуга, *як мокры дым*... [2, с. 4]; ...яе гнала па снезе па гародах стаймя, жоўтую, *як свежых кулёў*, высокую, у рост чалавека... [2, с. 6]; ...яна стукала глуха і цвёрда, *як на мёрзлай зямлі* [2, с. 16]; Валасы адралі і тырчалі каля лысін вострымі пераблытанымі іголачкамі, *як у маладога возыка* [2, с. 34]; Андрэй падумаў, што ўсюды шэра і пуста, *як у познюю восень* [2, с. 34]; Ля канюшні крычалі возчыкі, смяяліся, нехта біў у жалеза, і яно бразгатала, *як парожняе вядро*... [2, с. 36];

б) «як + прыналежны прыметнік + назоўнік»: Белы, *як Верчын твар* [2, с. 20];

в) «як + назоўнік + назоўнік»: Круціла на дварэ, вецер шорхаў па акне, *як вехцем саломы*... [2, с. 9]; ...ён усягды быў між людзей, *як Сібірак між каней* [2, с. 29]; Пачарнелыя, абсаджаныя сосны, што раслі з краю ў бярэзніку, парабіліся, *як стагі сена* [2, с. 31]; ...здываў з дзвярэй шырокую, *як шыла ад полаза*, чорную завалу [2, с. 42];

г) «як + прыслоўе + прыслоўе»: ... і блішчалі, *як адкуль здалёку*, круглыя вялікія вочы [2, с. 11];

д) «як + дзеепрыметнік + назоўнік»: З-за ракі, з Вострава, вецер раптам пагнаў нізкія, цвёрдыя, *як убітая зямля*, сівыя хмаркі [2, с. 5]; ...зноў у вачах пачалі пераварочацца высокія, *як пасечаныя на кавалкі*, цвёрдыя, вострыя, белыя скібы... [2, с. 20];

е) «як + займеннік + прыметнік»: Вецер рвануў з двара з усёй сілы, ударыўшыся, *як чым цяжкім*, у шчыт ад вуліцы [2, с. 15];

ж) «як + прыслоўе + назоўнік»: Дыхаў з сябе, *як пасля плачу*, – доўга с хліпаўкай [2, с. 16];

з) «як + займеннік + займеннік»: Падбярэцкі гаварыў, *як сам сабе*, не гледзячы на Андрэя [2, с. 23]

і) «як + займеннік + назоўнік»: Золка на плячыма, ные і ные ўсярэдзіне, *як на што надобрае* [2, с. 23].

Таксама можна выдзеліць некалькі мадэляў са злучнікамі што:

а) «што + назоўнік + прыназоўнік + назоўнік»: Глыбокі, у пахі чалавеку, снег – вярнуў усю зіму, *як з шуфля*, – зляжаўся ля могілак за частыя пасля Новага года адлігі і ўставаў перад бульдозерам скрылямі, *што лёд на рацэ* [2, с. 8]; Вецер гудзеў у коміне, ныў, *як увосень на агародах*, у плоце; бразгала юшка, *што скаварада на прыпечку* [2, с. 10]; ...ныла падзёртая бяроза, хлопаючы, *што курыца крыллем* [2, с. 12]; падцяў спаднізу, *што сабаку пад папчэнкай*, завязаўшы на два вузлы [2, с. 14];

б) «што + дзеепрыметнік + назоўнік»: ... шырокі і прысаджаны лежак, пабелены, *што прысапаны снегам* [2, с. 14].

Выкарыстоўвае І. Пташнікаў і разгорнутыя параўнанні. Часцей за ўсё яны ўводзяцца ў тэкст пры дапамозе злучніка *як*: ...ляцела бурае, пацёртае, *як пальцам сухая*

мультанка, альховае лісце [2, с. 4]; Яго абіваў цяпер вецер і церусіў, як хто смеццем з тока [2, с. 5]; Свістаў у платах і старых лазовых вітках, як увосень у калючай мятліцы на аселицы... [2, с. 6]; ...на ўчастак, як усё роўна ўцякаючы, пагналі возчыкі каней, запрэжаных у кары з казой [2, с. 6]; На месцы ложка ў кутку ў хаце пуста, як усё роўна там яма [2, с. 9]; У вёсцы забрахаў сабака, як усё роўна пачуўшы свет [2, с. 29]; ...пад ёй гарэла, як пер'е на грудзях у пеўня, новая, чырвоная, у клетку, рубашка... [2, с. 40]; Аціхла, уляглася, як усё роўна недзе на дно, трывога [2, с. 45].

Сярод значнай колькасці ўстойлівых выразаў, выкарыстаных у рамане Івана Пташнікава, зафіксаваны фразеалагізмы–параўнанні, якія выяўляюць агульнамоўныя здабыткі і аўтарскую адметнасць іх адбору і ўжывання: ...і чарнела ўгары над галавой, што сажа, дзе яе круціла і глытала, як у порву [2, с. 13]; ...седзячы на спіне, як дома на лаве – спусціўшы ногі на адзін бок і ківаючыся, што ключычы носам перад сном [2, с. 24].

Шырока выкарыстоўвае ў сваім рамане І. Пташнікаў і складаныя сказы з даданай параўнальнай часткай, якая паясняе змест галоўнага сказа шляхам параўнання, заснаванага на якіх–небудзь асацыяцыях: У сенцах на страсе заляпала аб латы драпіца – дагэтуль не было чуваць – і стукала без аддухі, як хто сек тапаром на дрывоўні [2, с. 11]; Дрыжала лата, дрыжала рука і галава, як усё роўна развальвалася на чарапкі [2, с. 16]; Гарачыня лезла ў горла, як усё роўна збіралася задушыць [2, с. 17]; ...таўклі мак камары, цэлай пloidмай, як іх нагналі сюды з усяго лесу [2, с. 20]; Ірзалі, як усё роўна спуджаныя ноччу на начлезе, калі ціснуліся на доўгіх пад раніцу ад агню, дзе тлелі ў вогнішчы у попеле адны галавешкі [2, с. 23]; Пахла дымам, гарам ад мазуту, мусіць ад бочкі, разагрэтай зямлёй і паранкай, усё роўна, як у прысаку няклася бульба [2, с. 43]; Па шчацэ пацёк пот, усё роўна як хто, дражнячыся, павёў тонкай саломінкай [2, с. 37]; ...ён доўга пляскаў і гладзіў, як збіраўся садзіць у печ булку хлеба [2, с. 44]; Падняўшы галаву, Андрэй, як усё роўна нанова ўбачыў лямпачку над самай галавой [2, с. 8].

Такім чынам, параўнанні ў рамане І. Пташнікава разнастайныя паводле сваёй структуры. Яны могуць выражацца як адным словам, так і спалучэннем слоў і нават сказам. Усе яны спрыяюць не толькі канкрэтызацыі вобраза, але і надаюць выразную суб'ектыўную афарбоўку і экспрэсію мастацкаму тэксту.

Літаратура

- 1 Рагойша, В. П. Паэтычны слоўнік / В. П. Рагойша. – Мінск: Выш. школа, 1989. – 320 с.
- 2 Пташнікаў, І. Мсціжы / І. Пташнікаў. – Мінск: Мастацкая літаратура, 1972. – 391 с.

УДК 378.091.52–053.875

И. А. Дробышевская

ПРОБЛЕМА ПРОПУСКОВ ЗАНЯТИЙ СТУДЕНТАМИ И ПЕРСПЕКТИВЫ ЕЕ РЕШЕНИЯ

В современном обществе имеется большое количество разнообразных проблем. Учебные заведения также имеют ряд проблем, например: подсказки и списывания в учебном процессе, плагиат каких-либо работ, пропуск занятий студентами и т.д. Более подробно мы остановимся на проблеме пропусков занятий, так как она является наиболее актуальной.